

Dato: 21.03.2017

Til

NVE - Konesjonsavdelingen.

Postboks 5091 Majorstua. 0301 Oslo

nve@nve.no

Fra

Gudbrandsdal Sportsfiskeforening ved styreleder Per Ragnar Seeberg

per@gsff.no

Storørret Norge ved Styreleder Tore Solbakken

tore.solbakken@stororretnorge.no

Lillehammer Sportsfiskeforening v/ styreleder Eivind Skare

e@skare.as

For Forum for natur og friluftsliv Oppland ved Ole Morten Fossli -Koordinator- på vegne av: Norges Jeger- og Fiskerforbund -Oppland, Oppland Orienteringskrets, Naturvernforbundet I Oppland, Vestoppland Krets – Norges Speiderforbund, Gudbrandsdals Krets – Norges Speiderforbund og Norsk Ornitologisk Forening Oppland

oppland@fnf-nett.no

Lågens Venner ved styreleder Jarle Rønningen

jroennin@online.no

Vern nedre otta ved styreleder Lisbeth Giverhaug

lisbeth-giverhaug@hotmail.com

Kopi:

Ringebu Kommune

Ordfører I Ringebu Arne Fossmo

Fylkesmannen I Oppland

Miljødirektoratet

NVE Region Øst

Arne Trond Hamarsland
ath@nve.no

Tore Leirvik
tole@nve.no

Krav om innkalling til konsesjonsbehandling

Undertegnede interesser fremmer herved ett krav til NVE om innkalling av Vinkelfallet kraftverk inn til ny konsesjonsbehandling.

Beskrivelse Våla-vassdraget.

Våla ligger i Ringebu kommune. Elva drenerer et nedbørfelt på 303 km², med en årlig avrenning på 189 mill m³. Størsteparten av nedbørfeltet ligger rundt eller over 1000 moh. I vassdraget er det ett Kraftverk, Vinkelfallet Kraftverk. Ved Vinkelfallet ca 3 km ovenfor utløpet av Gudbrandsdalslågen er det ett inntaksmagasin til kraftverket, med en magasinkapasitet på 1,5 mill. m³. Derfra føres vannet i tunnel og rørgate ca 1 km ned til kraftverket, hvor vannet igjen føres ut i Våla. Nedre del av Våla går igjennom Ringebu sentrum. På denne strekningen er elva kanalisert og forbygd. Utbygger er Gudbrandsdal Energi AS.

Fisk

I Våla forekommer 4 fiskearter; storaure, harr, steinulke og ørekyt. Storaure er den viktigste fiskearten. Den finnes i hele vassdraget. Strekningen nedenfor Vinkelfallet benyttes som viktig gyte og oppvekstområde for en storaurestamme fra Lågen. Det er registrert gytefisk på inntil 12 kg.

Storaurens viktigste gyteområde i Våla er på strekningen fra inntaket til det gamle kraftverket til tunnelutløpet fra det nåværende kraftverket (ca. 800 m). Etter utbyggingen av Vinkelfallet er denne

strekningen vanskelig tilgjengelig for auren på grunn av liten vannføring, og rekrutteringen er redusert som en følge av dette.

På strekningen gjennom Ringebu sentrum er elveleie kanalisert, noe som trolig gjør elvestrekningen mindre egnet som oppvekstområde for aure. Nedstrøms kraftstasjonen ble det høsten 1988 laget noen enkle strømvledere for å bedre forholdene for auren i elva. Lokalt drives det et stort frivillig arbeid for å bevare storaure stammen. Det har tidligere blitt bedrevet stamfiske og drettet opp en-somrig settefisk av stedegen stamme for utsetting i Våla uten att man lykkes med det, noe som blandt att skyldtes det ustabile vannføringen I elva med gjentatte driftstans med turrlegging og stranding av fisk som resultat. Ovenfor Vinkelfallet er det en elvestasjonær aurestamme. Harr, steinsmett og øtekyt forekommer opp til Vinkelfallet.

Referanse: Ringebu og Fåvang JF og Fylkesmannen I Oppland

Bakgrunn for kravet om innkalling til konsesjonsbehandling etter vannressursloven, paragraf 66 og paragraf 28.

Utbyggingen av Vinkelfallet kraftverk har ført til att storørretbestanden nå betraktes som utrydningstruet. Undersøkelsene viser at det er en gjenværende, men svak bestand igjen av storørretstammen i Våla. Gjenværende gytefiskbestand er fåtallig. Harrbestanden i Våla er også i en betenkelig situasjon bestandsmessig. Storørretbestanden I våla er sammen med Hunderørreren en de mest grovvokste storørretstammene.

Referanser:

Driftplan for storørret i Våla, Høgskolen i Hedemark 2014, Fagrapport 2015 , Fylkesmannen i Oppland 2015. Elfiskerapport Gudbrandsdal Sportsfiskeforening 2016

Kjente flaskehalsar

- Kraftverket har idag ingen pålagt minstevannføring men en sprekk i demningen gir en vannføring på ca 30 l/sek.
- Ved overløp I demningen lokkes fisk ovenfor kraftutløpet, noe som I verste fall fører til att fisken stenges inne og eller strander.
- Installert omløpsventil på 600 liter per sekund har for liten kapasitet, som ved driftstans fører til turrlegging av viktige gyte og oppvekstområder for storørret og harr med omfattende stranding av rogn og fisk som resultat.
- Kraftverket har vært preget av gjentatte nesten årlig driftstans siden utbyggingen på 80 tallet.
- Demningen har stoppet opp den naturlige tilførsel av gytegrus, som har ført til svært dårlig gyteforhold, både oppstrøms og nedstrøms kraftutløp. Elva er kraftig flomsikret og kanalisert. *Høsten 2016 ble det utført tiltak der buner ble lagt for og få ett mer variert strømningsmønster i elva og det ble også lagt ut noe gytegrus som har bedret gyte og oppvekstforholdene noe.*

- *Bestanden er truet av utryddelse begrunnet med færre og færre gytefisk pr. År, samt påfølgende lavere og lavere genetisk variasjon, med påfølgende innavl.*

Konklusjon og forslag til tiltak:

Kartlegge alle flaksehalsen.

Vann:

Våla har ved flere anledninger vært helt eller delvis tørrlagt, senest 27.10.16. For en truet bestand som det er i Våla er slike hendelser svært alvorlige. Det må komme på plass en større omløpsventil som sikrer vanntilførselen. Man må få på plass en minstevannsføring som tilsvarer det faktiske tilsiget, slik at man hindrer hurtige endringer i vannstanden.

Gytegrus:

Mangelen av gyteområder står sammen med tørrlegginger av elva, som den største flaskehalsen for å øke og sikre fremtiden til storørrestammen i Våla. På grunn av at inntaksdammen har stoppet opp transporten av grus fra overliggende områder, fremstår Våla nesten uten egnet substrat for gyting. For å sikre populasjonen må det etableres egnede gyteområder. I forbindelse med dette arbeidet bør man gjøre en mesohabitat kartlegging slik at gyteområdene legges i umiddelbar nærhet til gode oppveksthabitater med tilstrekkelig skjul. Gyteområdene må også legges til områder av elva som ikke risikerer tørrlegging ved lave vannføringer (driftstans). Gyteområdene må også sikres slik at grusen ikke spyles vekk av flommer. Man bør ta sikte på at gyteområdene spres slik at mest mulig av elva blir benyttet som oppvekstareal.

Minstevannføring mellom kraftutløp og demning

Det er i dag en tynn bestand av ørret på strekningen og i år med overløp på demningen går det fisk opp forbi kraftverket og gyter. Strekningen har også ett mer naturlig preg. Tilstrekkelig nok vann vil gi et viktig bidrag til ørretbestanden.

Habitatrestaurering:

Våla nedenfor kraftverket fremstår i dag som sterkt modifisert og kanalisert. Elva har vært gjennom flere omganger med både biotoppforbedrende tiltak og reparasjoner etter flom, sist høsten 2016. Elva må kartlegges videre for å sikre gode oppvekstforhold for ørreten i hele elvefasen. [Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag](#) bør legges til grunn for videre arbeid.

Forslag til nye undersøkelser for styrke § 8. (kunnskapsgrunnlaget)

- Genetiske undersøkelser:

Tettheten av yngel i Våla nedstrøms kraftverket er svært lav. Det er derfor viktig og få vite mer om hvor stor populasjonen er og hvor mange gytefisk som bidrar til populasjonen. Genetiske studier er presise og gir raskt et godt estimat.

- Habitatkartlegginger:

I forbindelse med utlegging av gytegrus og andre habitat restaureringer bør det foretas en habitatkartlegging for å se på elveklasse, substrat og skjul.

- Vanndekt areal:

Det finnes i dag ingen målinger av vanndekt areal ved ulike vannføringer. For å få full effekt av restaureringen må det foretas målinger av vanndekt areal. Vanndekt areal på minstevannsføring og andre tørre perioder er da av særlig interesse.

- Gytegroper:

Etter etableringen av gyteplasser bør man ha en overvåkning av disse. I forkant av gyting må man kontrollere at gyteområdene er intakte og i etterkant bør de kontrolleres for gytegroper, slik at man ser om de nye gyteområdene tas i bruk av ørreten.

- Ungfiskundersøkelser:

For og kunne fastslå om tiltakene fungerer etter hensikten må man ha en årlig ungfiskundersøkelse. Da vil man fange opp eventuell økning i ørretpopulasjonen.

- PIT-merking og eller radiomerking av ungfisk?

- Gytefiskundersøkelse:

Man bør følge opp de undersøkelsene som ble påbegynt i 2013, man bør vurdere om gytefisken skal merkes med PIT merker eller radiomerkes.

Sammen med gytegroppregistreringer og ungfiskundersøkelser kan man utarbeide et gytebestandsmål, slik det i dag gjøres i lakseelver. Om man velger og PITmerke gytefisken kan man sette opp en antenne i elva som leser når den merkede ørreten vandrer tilbake til Lågen og når den eventuelt returnerer for å gyte på nytt. En slik antenne ville gi svært nyttige data for forvaltningen av storørrestammen i Våla.

Referanse: Driftsplan for storørreten i Våla

Forslag til nye konsesjonsvilkår:

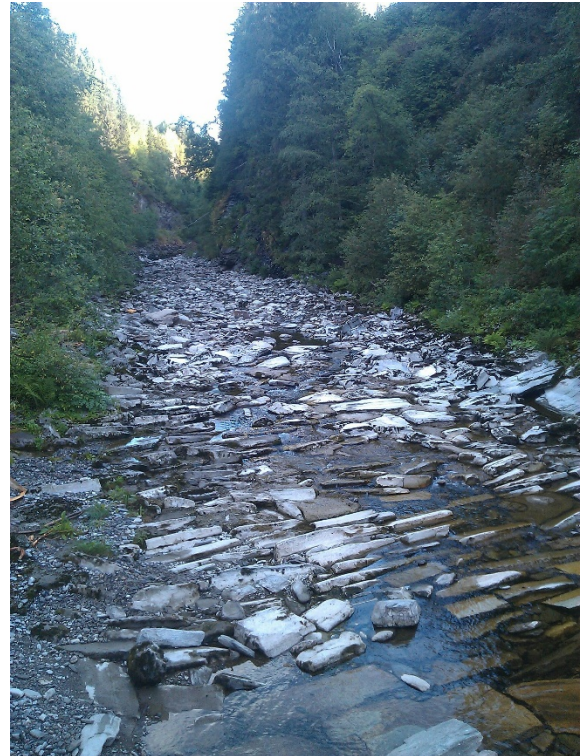
- **Standard naturvilkår som gir fylkesmannen mulighet til og pålegge kraftverket tillegsutredninger etc.**
- ***Økt minstevannføring mellom kraftutløp og demning***
- ***Riktig dimensjonert omløpsventil ,beregnet til 4000 liter per sekund (Fagrappport 2015 ,Fylkesmannen I Oppland)***
- **Dagens minstevannføring (300l) mellom kraftutløp og samløp med Lågen må økes tilsvarende kapasiteten på omløpsventil og ny minstevannføring mellom demning og kraftutløp.**
- ***Lokkeflommer mellom kraftutløp og demning for og lokke fisk både opp og ned på strekning mellom kraftutløp og demning , samt for og lokke gytefisk opp i Våla elv fra Lågen.***
- ***Tiltakshaver må overvåke bestanden***

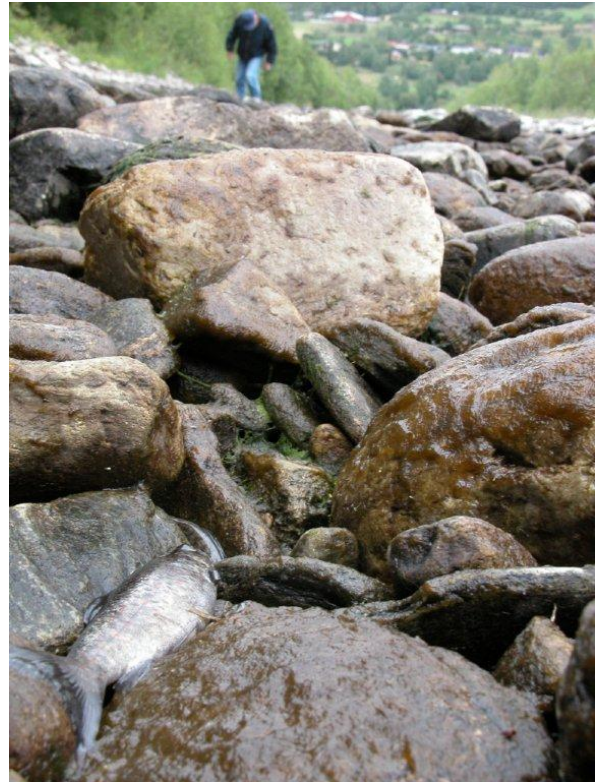
Foto av ungfisk av storaure som har strandet under en driftstans (t.v) i vinkelfallet kraftverk og gytegrep (t.h) høsten 2015 på strekningen mellom kraftutløp og demning

Foto av en utrydningstruet storaure på 89cm i våla 2015

Strekning mellom kraftutløp og demning

Bilde fra en driftstans i 2004 der elva ble fullstendig tørrlagt.